

המגזין



10

06

נשיא של כבוד

נשיא סין הו ג'ינטאו, שמגיע היום לביקור בארצות הברית, כבר מזמן לא המנהיג הכל-יכול שהיה

איום ונורא

החברה להגנת הטבע פרסמה את דוח האיומים על השטחים הפתוחים ל-2011. לא נראה משהו

מעריב

11 < השבוע: חיפושיות בכרמל

< אנדרו היגינס

< עדי חשמונאי ואורי בינדר



כפל לשון

מיוחד: פרופ' גלעד צוקרמן (39), מומחה לבלשנות עברית, מנסה לשכנע את ד"ר אליעזר בן יהודה (70), נכדו של מחיה השפה, שעדיף לדבר ישראלית ולא עברית • ראיון עם שתי דינוזאורים ללשון • סליחה, שני

// כרמית ספיר-ויץ, עמ' 08



בחיפה מתקשים לעכל את הרצח של בני הסה * יונתן הללי ואלעד בחובר, עמ' 04

קשיוי שפיה

מצד אחד: ד"ר אליעזר בן יהודה (70), נכדו של מחיה השפה • מהצד השני: פרוץ' גלעד צוקרמן (39), הילד הרע של הבלשנות העברית • על השולחן: השאלה האם צריך לדבר עברית או ישראלית • צוקרמן: "ילד שמרגיש ש'עשר שקל' זה הדבר הדקדוקי המתאים, ובא אבשלום קור ואומר לו שזה לא נכון - זה דבר הרסני"

כרמית ספיר-יוץ // צילום: פלאש 90



אחד - צעיר נמרץ בעל הקתררה לבלשנות של שפות בסכנת הכחדה באוניברסיטת ארלייד שבאוסטרליה. יה ספרו, "ישראלית שפה יפה", ראה אור בהוצאת עם עובד. בין הרצאה להרצאה הוא מציץ ב"פה והחנן" וצור חק צחוק גדול. השני - נושא שם מחייב, מחלק את זמנו בין בתי ספר בארצות הברית ובישראל ומספר לבני הדור הצעיר על מפעל החיים של סבו. פרופ' גלעד צוקרמן (39), הילד הרע של הבלשנות העברית, ה"ר אליעזר בן יהודה (70), נכדו של מחיה השפה, חולקים אותה אהבה, אבל ממשישים אותה באופן שונה.

בעוד צוקרמן טוען באדיקות כי השפה שאנו דוברים היא ישראלית וכי אין צורך לכפות עליה את חוקי העברית, טוען בן יהודה כי "עבד רית היא עברית היא עברית". לכל היותר, הוא מוכן להתפשר על הצירוף "שפת הוהב". שניהם ישתתפו בכנס הלשון העברית, שנפתח בראשון לציון (ראה מסגרת).

לא מבינים את התנ"ך

צוקרמן: "ראיתי את חידון התנ"ך ב'היפה והי חנון' וזה מצחיק מאוד. אני לא בטוח שהממוצע חושב שאם אין קמח - אין לחם". מה שאכתב לו זה לא צריך להיות. לא שיש לי זמן לצפות בזה בקניינות, אבל אפשר להוציא מה'היפה והי' ומה'היפה והחנן' שיקופים, להקליט את השפה שלנו ולגלות מסקנות מדהימות".

בתוכנית המציאות, כמו ברוחב, טוען צוקרמן, מן הדברים והחשיבים ישראלית. כדי ללמוד על השפה יש "לשכוח מכל מה שהלשונאים בא' קרמיה העברית ודינזאורים מלמדים, שהוא בדרך כלל שגוי". טוענים נגדו שאין חורג את כל הפרטים הקדושים. אני אומר שהישראלית שונה מהעברית מבחינה גנטית. מלמדים פה לשון עברית ובלשנות עברית עם יסודות רעיר עים ולא ראויים כי אין ביקורת עצמית. העבד רית היא שפה זרה לדוברי הישראלית, וכך צריך ללמוד אותה. אנחנו קוראים את התנ"ך ולמעשה לא מבינים אותו כהכלה".

"ניקח את הפסוק 'בראשית ברא אלוהים את השמים ואת הארץ'. כל 'ישראלית שתאלץ, יגיד לך שאת השמים והארץ הוא ברא בנפרד. לא

ולא זה ביטוי להכל. תשאל את מנחם בן ומי נחמים נוספים מה זה תורה ובוהו, והם יגידו: בלגן, זה לא נכון. הכוונה היא לשמנה". חזיל מפרשים את המילה "את" מוהארת א' עך ת. בלומר בריאה שלמה של השמים וב' ריאה שלמה של הארץ.

"היית צריכה לספר את זה לבן גוריון, ששנא את המילה 'את'. הוא היה אומר 'אני רואה היל' דה', שזו טעות לפי העברית. אני בעד לימוד עברית, שלא תביני אותי לא נכון. אני לא בא לנתק את ההמשכיות היהודית בתפוצות, להפך. מי שבא לעשות את זה הם דווקא אלה שטוענים שאנחנו מדברים את שפת ישעיהו. הרי מה זו הציונות? שלילת הגולה ושלילת הרת. הישראליית יונקת גם מהעברית וגם מהידיש".

מדי המשמעות של תחית העברית? "אני מאמין בהחייאת שפות משתי סיבות עיקריות. יש שפות שראויות להחייאה מבחינת הצדק היסטורי ומבחינה תרעלתנית. בארצות הברית הוכיחו שאבוריג'ינים שמחיים את שפתם צריכים פחות טיפול רפואי ופיסיכולוגי. זה עוזר לאיכות החיים. אני חושב שהסיבה העיקרית לכך שיוצאי עדות המזרח לא שמרו על שפתם היא שכשהם הגיעו ארצה בשנות החמישים, השפה הישראלית הייתה כבר חיה ובעטת. עקרון המייסדים אומר שאנשים שהיו פה בסוף המאה ה-19 הם אלה שקבעו את הטבע של השפה. אם בן יהודה לא היה פרלמן במקור אלא אברג'ל, אין לי ספק שהייתי מדבר איתך שפה הרבה יותר שמית והרבה יותר עברית. עם ע' ו'ח', כמו בשיר של יוסי בנאי".

ד"ר בן יהודה: "תחית השפה העברית היא חלק מתקומת עמנו בארצו. התקומה של העם בארצו לא הייתה יכולה להתקיים אלמלא הייתה לנו השפה שלנו, שפת הנביאים. לא סתם שפה. רק בעזרת השפה העברית אפשר היה להגיע להצלחה של התנועה הציונית וההצלחה שלנו במדינת ישראל".

צוקרמן ואומר שזו לא עברית. "אני מעריך אותו ומבין אותו. אני מסכים איתו במידה מסוימת, שהשפה המדוברת, בפרט מה שקוראים 'שפת הרוחב', היא לא



אליעזר בן יהודה

מה הלו"ז שלך?

שני יקים פוסעים על שפת הים ומפספטים. "הושיע! הושיע עורתי", מתחנן אדם טובע על חוץ. "תראה איזה טיפש, אומר האחד, 'במקום ללמוד עברית היה צריך ללמוד שחייה'". צוקרמן, בהזרה אלך. למה נוצרה הישראלית?

"ניסו לדבר פה עברית, אבל בגלל שהדוברים לא היו ילדים, הכל התערב ביחד. אנחנו יכולים להמשיך להגיד שאנחנו מדברים את שפת התנ"ך, והישראלים דפ'רים כי הם מדברים בטעויות, אבל המציאות היא אחרת: הם לא דפ'רים ויש להם אוצר מילים. הם לא יודעים מה שפיהם לא משמנה, וכל מי שמנסים לכפות את ההקדוק העברי על הישראלית, גורמים ל'טכיופריה' דקדוקית. הדבר האבסורדי ביותר בחוג ללשון עברית, זה שצריך ללמוד שפות כמו אכרית וארמית, ולא יידיש, שהשפה עתה גבוהה בהרבה".

בן יהודה: "אפילו השפה המדוברת היא שפת התנ"ך. יש מילים שהיום לא משתמשים בהן ועשינו שינויים בדקדוק. ויתרנו על לשון רבים נקבה ואנחנו אומרים 'הן ישמרו' במקום 'תשמרנה', אבל אלה פרטים קטנים שאנחנו בתור עברי שחרר לשפה, אני חושב שלא צריך לעשות. כנראה שמנסים לעשות את השפה יותר פשוטה ומובנת".

יש דבר בזה זילות השפה?

צוקרמן: "יש זילות בשפה הכתובה. אני עושה הבחנה מאוד ברורה בין השפה המדוברת לכתובה. המדוברת מדוברת באופן מושלם על ידי הדיבור הילדי. כל דפ'ר בן 12 באנץ' גליה מדבר אנגלית פרפקט, הרבה יותר טובה מכל פרופ' לספרות אנגלית באוניברסיטה העברית. שפה כתובה היא עניין של אליטה. מי שכתבה את העברית על הישראלית מתעלם למהעוברה שהישראלית היא שפת כלליים. הילד שמרגיש ש'עשר שקל' זה הדבר הדקדוקי המתאים, ובא אבשלום קור ואומר שזו ואומי



"אם סבא שלי היה נוחת פה היום הוא לא היה מבין מלים מסוימות" בן יהודה וצוקרמן, אתמול



פרופ' צוקרמן: "ראיתי את חידון התנ"ך ב'היפה והחנן' וזה מצחיק מאוד. מה שאכפת לי זה איך מדברים"

רים לו שזה לא נכון, זה דבר הרסני". בן יהודה: "ראי שיש זילות של השפה: אני מאמין ששימוש בשפת הרוחב הוא דבר שקורה בכל מקום. אנשים מתעצלים ללמוד או להפשי ביטויים לדברים חדשים ומשתמשים בלועזית. אין סיבה לכך. את מסתכלת במהדרת רת מבט ומדברים על ה'סיטואציה' ובסוף מי' שהו אומר: 'אין מצב שזה ילך'. הרי זה מגוחך! מכירים את המילה, אבל משתמשים בה למ' שהו אחר. זה קלוקל הלשון. יש נטייה להיות פחות ופחות מלומדים. בעולם בכלל מדברים בתמונות מהירות ודיבורים מעטים, בלשון של מסרים במכשירי קשר. זה מאוס. שואלים אותי: 'מה הלו"ז שלך?' ואני שמעתי את הנשיא אומר: 'אני לא לוח'. האם זה אותו לוח?"

מה תפקידו של סלנג בשפה בת אלפי שנים? צוקרמן: "סלנג הוא דבר מדהים. בכנס אני משיק את הספר 'טינגו ועוד מילים מיוחדות במינן מרחבי העולם כולו (הוצאת קרו), והוסס פתי לו שלושה פרקים. בפרק אחד כתבתי על תחרישי סלנג בישראלית, כמו יראת שמים - פחד מטיסה, ועוד".

בן יהודה: "אליעזר בן יהודה היה אומר שלשון רחוב היא לשון רחוב ומאוד חשוב שתהיה, כל זמן שלומדים את העברית. אפשר לומר: 'שלום ולהתראות', ואפשר לומר 'אללה ביי'. אני חושב שלשון ולהתראות הרבה יותר נחמד. אני מוכן לקרוא יחד עם גלעד ללשון הרוחב 'ישראלית'. אני בהחלט מסכים איתו. יש שפה שאפשר לומר שהיא שפת השימוש, ויש שפה שהיא אמנות".

מה היה קורה אילו סבך היה נוחת פה? "אולי בהתחלה לא היה מבין מילים מסוימות, אלא את המילים הערביות ואומי: 'למה אתה אומר כוף במקום תענוג? למה אחלה במקום מצויץ', וכן הלאה".

מה יש לך בביס? "שח רחוק. אם זה היה מספיק טוב לסבא, זה טוב גם לי." ☺

כנס השפה העברית יפתח היום

כל מילה בסלע

כנס השפה העברית, "לשון ראשון", ייערך זו השנה הרביעית בראשון לציון בין התאריכים 18 עד 21 בינואר וידון בנושאים השונים של השפה העברית. הכנס ייפתח במופע מוזיקלי לציון מאה שנה להולדתה של לאה גולדברג. באירוע, הנערך בשיתוף עם מרכז הספר והספריות בישראל, יתארחו ראש הממשלה בנימין נתניהו, שרת התרבות לימור לבנת וראש יעריית ראשון לציון רב צור, ובהשתתפות אנשים מהשורה הראשונה. בין האירועים: "מזלמן ורובבלה עד שון ונטל", מסע בעולם השמות העברי עם רוביק רוזנטל, אורלי קסטל בלום וא' חרים; פאנלים בנושאים כגון 'בשפת סימנים ישראלית' של קהילת הירושלים; "מקישון ועד לארץ נהדרת" שיעסק בעברית בתרבות הישראלית; "מילון מספר על תרבות יותר ממדריך טיולים", על מילים ישראליות המתכתבות עם שפות העולם; "רופא הלשון העברית" - מחווה לד"ר מוי"א, ממחירי השפה העברית; הד"ר אבשלום קור יתארח במפגש מסורתי של "ההגיגות" - כותבי תשביז הגיון ועוד. ☺